

ESTLANDER CARL GUSTAF

FOLKSÅNGERNA OM
ROBIN HOOD

Carl Estlander

Folksångerna om Robin Hood

«Public Domain»

Estlander C.

Folksångerna om Robin Hood / C. Estlander — «Public Domain»,

Содержание

FOLKSÅNGERNA OM ROBIN HOOD	5
Конец ознакомительного фрагмента.	16

Carl Gustaf Estlander

Folksångerna om Robin Hood / Akademisk afhandling

FOLKSÅNGERNA OM ROBIN HOOD

And mony sings o' grass, o' grass,
And mony sings o' corn;
And mony ane sings o' Robin Hood,
Kens little whare he was born.

It was na in the ha', the ha',
Nor in the painted bower;
But it was in the gude green wood
Amang the lilly flower.

Gammal skottsk ballad.

En fremling, som uppehåller sig någon tid i London, underlåter väl icke gerna, ifall han har sinne för folksång och folkmelodier, att besöka *Evans' Music and Supper Rooms* i Covent-garden. Bland de många sånger, hvilka hafva bifallet för dagen och för närvarande äro gängse hos folket, träffas hans öron der af en dikt med egendomligt innehåll. Den berömde sir H.R. Bishop har arrangerat musiken, och genom det hela går en ton af skogsdoft och jägarlust. "Robin Hood, så säges det i sången, är den bästa jägare, som någonsin spände sin båge i en grönskande skog. Till ljudet af hans gälla horn svarar ekot vidt och bredt, och lyssnande samla sig de gula rådjuren mellan träden. Och har väl någon sett en tärna så öm som Marion, den grönkädda skogsmannens stolthet? Hell, denna jungfru-drottning, den milda blomman! Vi lefva och dö henne trogne. Hell Robin och Marion, Robin och Marion! länge skall Sherwood genljuda af deras ära." Så ungefär lyder sången, hvilken ännu bevarar minnet af den engång så berömde fribytaren och hans tärna, under hvilken sednares namn den tar tillfället i akt, att bringa ett hell åt Englands jungfru-drottning, "Maiden-queen". Detta kan icke vara någon annan än drottning Elisabeth. Ifrån hennes tid har således denna sång lefvat i tvenne århundraden och höres ännu i dag uti *Evans' Music and Supper Rooms* i London.

Men detta är visst icke allt hvad minnet vet förtälja om de tvenne. Beger man sig ut på resor i England – vi mena icke längs jernvägarne, utan bland landtfolket – händer att man stundom kommer till ett byvärdshus, på hvars skylt finnas afbildade Robin Hood och hans *fidus Achates*, Little John, under hvilka figurer väl ock kan stå följande sinnrika bevis, ifall värden händelsevis bär det i norra England ofta förekommande namnet John Little:

You gentlemen, and yeomen good,
Come in and drink with Robin Hood;
If Robin Hood be not at home,
Come in and drink with Little John.

Lider det emot aftonen, så att byfolket efter sin vana samlas utanför värdshuset, slår det icke felt att någon kringvandrande *fiddler* infinner sig med instrumentet under armen, och ur sitt visförråd bland annat framtar äfven några stumpar om Robin Hood och hans fribytare. Lefde blott den åldrige

Skipton-minstreln – förutsatt att man befinner sig i West-Riding af Yorkshire – skulle han utan tvifvel kunna förtälja mera än någon lefvande om dessa underbara personligheter. Men den låghalte Francis King, som kunde berömma sig af att "few Kings had had more ups and downs in the world", är död sedan sexton år, och det kan derföre vara säkrast att man vänder sig till någon åldrig mormoder eller farfader, som för sina barnabarn plägar sjunga gamla visor och ballader. I Staffordshire och Herefordshire är ingen brist på sådana. Men framförallt är man i tillfälle att lära känna de odödliga hjeltarne i den engelska folksången, om man deltagar i folkförlustelserna, hvarmed vårens ankomst firas öfverallt i bygderna, då ungdomen samlar sig kring majstången och i lustiga *may-games* ger luft åt sin glada stämning. I Cornwall anställs på den så kallade Furry-day (Floras dag) i början af maj en fest, deri bygdens samtliga befolkning, kransad med blommor och dansande i långa rader, drar omkring ur hus i hus, under sång och musik. "Robin Hood och Little John, sjunga de, hafva vandrat till den glada gröna skogen; låtom ock oss draga dit, att se hvad de begge der beställa, och att jaga i deras sällskap råbockar och hindar, med ett *ha-lan-tow, rumble-o*." I andra trakter åter, såsom Oxfordshire, Norfolk och Lancashire, lefver en plägsed, hvilken lifligt påminner om ett åldrigt bruk i vårt eget land. Vid de stora högtiderna, jul, påsk och pingst, bilda sig vandrande sällskaper, hvilka uppföra otypliga föreställningar af ett margfaldigt innehåll, och med möjligast ringa användning af dekorationer ooh kostymer. De kallas *Morris- (moorish) dancers*, och stående karakterer i deras prestationer, liksom i de ofvannämnde maygames, äro Robin Hood, frier Tuck och maid Marion.¹

Men dessa ännu lefvande hågkomster äro endast spridda kvarlevor af en kult, som i sextonde och sjuttonde seklerna var utbredd öfver hela England och Skottland, och hvari Robin Hood i sjelfva verket firades som det glada landtlifvets skyddspatron och genius. Hans namn och bedrifter lefde i tallösa visor och ordspråk, på flere orter bevarade man hans båge och pilar såsom dyrbara relikier, och fester höllos *on the Robin Hodes daie*, hvilken var en viss dag i början af våren. Det var den muntra värdkänslan, som gaf sig luft i den dyrkan man sålunda egnade honom, och hvarvid man kan säga, att minstrelen tyckes hafva varit prest och det godmodiga skämtet predikan. Företrädesvis öfvades vid dessa fester målskjutning med båge, i hvilken nationalkonst Robin Hood var det oupphinneliga idealet, äfvensom staffäktning, jemte det man på enkla ställningar af bräder uppförde muntra majspel, i hvilka Robin Hood var majkonung och Marian drottning. Såsom vi sett hafva dessa fester ännu icke utdött, men de firades icke då, såsom nuförtiden, af enskildte; de voro en vigtig samfundsangelägenhet, så att på församlingarnas bekostnad anskaffades Robin Hoods hatt, handskar och banér, silfverpapper och klockor åt dansarene, samt band och målade tyger åt fruntimmerna, liksom ock ur församlingens kassa bestreds *the mensterells* arfvode samt ersättning för Robin Hoods, maid Marians och öfriga hufvudpersoners möda under året; ty de tyckas varit valda, i likhet med andra församlingens funktionärer, på längre tid; såsom gamla kyrkoräkenskaper från början af sextonde seklet allt noggrant detaljerar.

Må man icke för ringa skatta vigten af dessa landtliga fester. De sutto fast med djupa rötter i folkets inre lif och äro talande vittnen om detsamma. Biskop Latimer i en af sina predikningar inför Edward VI omtalar, huru han en gång på vägen hemåt från London anlände till en liten stad och sände bud, att han följande morgon ernade predika derstädes, "alldenstund, säger han, det var helgedag och detta tycktes mig vara helgedagsverk. Kyrkan låg i min väg, och jag tog min häst samt mitt sällskap och förde dem dit – menande jag skulle finna talrik samling i kyrkan; – men när jag dit anländt, fann jag kyrkodörren fast tillsluten. Jag töfvade der väl mer än en half timme, tills på sistone nyckeln blef funnen och en af församlingen kommer till mig, sägande: 'Herre, detta är en bullersam dag hos oss, vi kunna icke höra eder; det är Robin Hoods dag och församlingen är gången ut att samla löf till festen, så att J vänten den förgäfves!'" Och sålunda måste biskopen, som var klädd i sin fulla

¹ Dessa notiser äro hemtade ur: brochyren Evans' Music and Supper Rooms; Robert Bell, Ancient Poems, Ballade and Songs of The Peasantry of England, London 1857; samt Dissert. upon The Morris dance etc. hos Gutch, A lytell Geste of Robin Hoode, London 1857, vol. 1.

ornat, öfvergifva predikstolen och lemna plats åt Robin Hood, frier Tuck och maid Marian, hvilka från sin löftheater talte ett gladare språk till menigheten. "Och detta är ingen sak att le åt", fortfar den förbittrade prelaten, "det är en sak att gråta åt, en högst betänklig sak, att föredraga Robin Hood, som var en förrädare och en tjuf, framför Guds ords åhörande och för hans skuld bortstötta en ordets tjenare och missakta hans embete." Detta var en mächtig stämmas protest emot folkhjelstens anseende, och redan nu begynte mången lärd och alvarlig man säga liksom ordspråksvis om något tomt och fåfångligt, att "det kan vara godt nog åt dårar, liksom historierna om Robin Hood."

Samtidigt ansåg sig styrelsen i Skottland med maktspråk böra bryta folkets tillgifvenhet för denne sin gunstling. Under Maria Stuarts regering utfärdade parlamentet en statut "Anentis Robert Hude and Abbot of Unreason", deri förordnades, att för all kommande tid hvarken Robert Hude, eller Little John, eller abbot of Unreason, eller majdrottning finge väljas, vare sig i stad eller på land, samt att, ifall provost, bailiff, magistrat eller borgerskap valde sådan person, skulle de böta med fem års fästning, men den som slik befattning emottog för alltid förvisas landet. Detta hårda stadgande väckte folkets djupa ovilja, och då förbudet skulle verkställas i Edinburgh, reste sig den lägre befolkningen, stängde stadsportarne, stormade fängelset för att befria en af sina anförare, spredde sig plundrande kring staden och tvang slutligen den församlade magistraten, som den under stenkastning hållit inspärrad, att bevilja allmän tillgift åt orostiftarne. Härefter synes det som om Robin Hood-festen ostörd blifvit firad i Skottland, eftersom nationalförsamlingen ännu 1592 klagar öfver sabbatens vanhelgande genom densamma.

Oaktadt denna opposition och förföljelse, var det på långt när icke ute med folkhjelstens anseende ens hos de bildade. Han hade vunnit ett stort insteg icke blott i baronernes slott, utan äfven vid hofvet, der isynnerhet Henrik VIII tyckes varit begifven på majspel, målskjutningar och Robin Hoodfester, och liksom vi sett, att han först småningom bland menigheten nedsjönk till en personage i farcen, men dock fortfarande utgjorde ett uttryck för deras munterhet och vårglädje, så fortfor han äfven länge, att hos de högre kretsarne bibehålla ett visst chevalereskt anseende. Man har derpå ett märkeligt bevis i en kavaliersång från Cromwells tid, deri det undertryckta partiet, som icke öppet vågade uttala sina känslor, under hans namn besjunger Carl II: s misslyckade försök att 1650 återtaga sin krona. Skalden kunde icke på engelska sångens område finna ett populärare eller ett ädlare namn att beteckna den tillbedda prinsen, än *old Robin Hood of England*, såsom han af Shakespeare benämnes.²

Hvem är då, frågar man, denne Robin Hood, denne Englands fribytarekonung, som lefver genom seklerna med större myndighet än sjelfve den myndige biskop Latimer, och med makt att sätta en hel hufvudstad i uppror för sin skuld. Se här en fråga, som icke lätteligen besvaras. Han har en lång historia, om man så vill, han har utfört många bedrifter, varit med i tusende äfventyr, gifvit mer än en konung hufvudbry, och gifvit många sheriffer och andra småtyranner deras bane; – men det är allt i dikten och sången. Den faktiska historien, medeltidskrönikan, iakttaget om honom en enständig tystnad. Första gången hans namn i någon urkund nämnes är i titeln på ett gammalt latinskt poem *de Willielmo Wallace, Scotico illo Robin Whood*, af år 1304. Redan då var vår hjälte en så allmänt känd poetisk karakter, att hans namn kunde tjena till belysning och förherrligande åt den skottske fosterlandshjelden. För andra gången omtalas han uti *Pierce Plowmans visions*, der det med bitterhet säges, att munkarne känna bättre *the rimes of Robin Hode*, än sitt paternoster, och slutligen förtäljer Johannes Fordun, som skref sin *Scotichronicon* i medlet af samma sekel, vid det han omtalar förföljelserna efter folkpartiets nederlag vid Evesham 1265, huruledes "då bland de proskriberade och iaktförklarade uppstod denne så ryktbare lönmördare Robert Hood, med Little John och andra hans medbrottslingar;³ hvilka den dåraktiga mängden är så fast betagen i att fira med komedier

² Ofvanstående framställning är ur källor anf. af *Ritson*, Robin Hood, a Collection of ballads, poems and songs, London 1832; samt *Gutch*, anf. arb. passim.

³ – famosissimus ille sicarius *Robertus Hode et Littill Johanne*, cum corum complicibus, etc. se *Gutch*, vol. 1 pag. 113. De foregående notiserna stå att ses hos *Ritson*, anf. arb. vol. 1. XLIX, samt *Warton*, History of English poetry, vol. 1, pag. 81.

och tragedier, och om hvilka de hellre än om några andra höra gycklare och minstreler sjunga sina ballader." Till denna underrättelse lägger han ännu en anekdot, som något förmildrar detta omdöme,⁴ och som är hemtad ur en af de folksånger, hvilka finnas bevarade om den ryktbare mannen. Nu är Fordun visserligen en äkta krönikeskriver och har af de fleste moderna forskare, hvilka sökt bestämma Robin Hoods historiska karakter och tillvaro, blifvit åberopad såsom fullgod auktoritet; men han är hvarken ögonvittne, ej ens samtidig och landsman med den ifrågavarande personen, han skref sin historia, enligt eget antagande, hundrade år efter Robin Hood, och är uppenbarligen blott ett eko af folktraditioner, som trängt upp till Skottland och der blifvit populära.

Hvad historien har att berätta är alltså blott ett intyg, att Robin Hood och hans män varit engelska folksångens gunstlingar åtminstone sedan Edward I: s tid. På detta sätt är man uteslutande hänvisad till sångerna, för att få veta hvem och hvad den märkelige mannen egentligen var. Och här är ingen brist på källor. Ifrån fjortonde seklet finnes väl icke någon sång om detta ämne upptecknad och bevarad; men desto flere från det följande, såväl i manuskript som i tryck. Folksången om Robin Hood tillhör de första alstren af engelska såväl som skottska pressen, af hvilka den förra, i sextonde och sjuttonde århundradena, fortfor att utsända honom uti massor af lösa blad, så kallade *stall-copies*, ernade för publiken i de små värdshusen och på landsbygden, och försålda i balladmånglarnes stånd (stalls) eller af kolportörer. Dessa samlades i det sednare seklet till *garlands*, blomstersamlingar af Robin Hood-litteraturen, ur hvilka de moderna editionerna, som besörjts af Ritson 1795-1832, Gutch 1850, med flere, under sorgfällig jämförelse med manuskripterna, blifvit hopsamlade.

Af all denna poesi kan man nu göra en artig historia, hvartill kunde läggas åtskilliga åsigt af sextonde århundradets lärde, hvilka funno det mödan värdt att upptaga honom i sina historier öfver de äldre tiderne, och hvilka utan tvifvel, liksom Fordun, hemtade notiser ur gängse, numera förgångna traditioner. Och man finge sålunda en bild af de bilder folkets fantasi under olika tidevarf skapat, man finge ock, i och genom sångens uppfattning af fribytarlifvet, en föreställning om folkets eget lif, dess tänkesätt, dess poetiska gåfva under de olika åldrarna, och såtillvida är Robin Hood, äfven som diktad, en historisk personlighet, värd att icke förbigås af den häfdefecknare, som behandlar engelska folket under de nämnda seklerna. Men, hvad värde kunna dessa sånger ega för kännedomen om den verkliga, den faktiske Robin Hood, eller, hvad upplysningar kan häfdeforskaren, som vill insätta honom på hans rätta plats i händelsernas kedja, hemta ur folktraditionen? Är icke denna ock en historia, och är icke all historia till viss grad tradition?

Dock, derförinnan låtom oss göra en annan fråga. Hvartill tjénar det, att göra sig all denna möda att uppdaga, hvem som varit det ursprungliga originalet till hjälten i engelska folksången? Han är ju helt enkelt en idealbild af desse godmodiga, sunda, kraftiga yeomänner, som plöjde Englands jord under Edwarderne, Henrikearne och det Tudorska huset; och icke plägar man ju vara så mon om, att upptäcka originalerna till andra poesins skapelser, till Othello, till Harpagon, till Sven Dufva; åtminstone fordra man icke att de verkligen skola vara af historisk betydhet.

Men det är icke med den traditionella sången alldeles så, som med konstpoesin. Han har icke sitt ena afslutade ideal, hvars skapelsehistorie ligger dold inom ett människobröst. Han måste betraktas i massa, eller hellre i grupper, af hvilka den till tiden sednare utgör en utveckling af den till tiden äldre, inom hvilka oftast hvarje sång är ett fragment af idealet, en episod ur det hela, och till hvilka grupper finnes en ursprunglig upprinnelse. Man förstår icke folksången, om man ej förstår honom som en utveckling. Idealet är i ingen grupp ett afslutadt helt, det öppnar sig med en sida åt en föregående, med den andra åt en efterföljande grupp, såsom förhållandet är med allt som är stadt i utveckling, och sålunda ledes man nödvändigtvis från grupp till grupp, tills man kommer att fråga sig, hvar är upprinnelsen? Dessutom motsvaras denna utveckling af en yttre historisk. Upprinnelsen är alltid ett faktum, till det minsta af så stor betydhet, att det anslagit folkets känslor, stämt till dikt och

⁴ De quo eciam quedam commendabilia recitantur, sicut patuit in hoc, etc. Anekdoten hos Fordun finnes anf. af *Ritson* vol. 1 pag. LI, och återfinnes i balladen *Robin Hood and the Monke*, *Ritson*, vol. II, Appendix.

sång. Men i samma mon den historiska utvecklingen förändrar sättet att tänka och känna, förändras ock folkets uppfattning af det ursprungliga ämnet, och så uppkomma de skilda sånggrupperna, i det närmaste motsvarande de skilda utvecklingsstadierna. Stundom brister sammanhanget mellan de olika uppfattningarna af ett och samma ämne. Så har man svårt att i den romantiske Arthur igenkänna ens en aflägsen likhet med nationalhjelten i de brittiske bardernes poemer och triader, ja ens emellan denne och konungen i de armorikanska folksägnerna. Det tyckes som förspild möda blifvit använd af alla de forskare, hvilka sysslat med att uppdaga en så omärklig frändskap. Men sådant inträffar merändels endast då, när ett ämne upptages ur en verldsåskådning till en annan, såsom här, ur briterne nationella, till romantikens kosmopolitiska. Ett sådant språng har Robin Hood icke gjort. Han förblir städse en folkets man, utvecklingen af hans poetiska personlighet går parallelt med folkets egen historiska, och därför kan man, såväl som man bör, till Robin Hood-sången söka en historisk upprinnelse. Härtill kommer ännu ett annat intresse, förenadt med folkheltens ursprungliga karakter, som gifvit anledning till talrika ansträngningar inom engelska och äfven franska litteraturen, att lösa denna fråga.

Men huru man ur den traditionella sången ensamt skall leda sig derhän, är en annan fråga. Då den är stadd i en sådan ständig utveckling, måste det ursprungligt faktiska vara utsatt för ett kontinuerligt vanställande. Minnet sviker, det hopblandar vidt åtskilda sägner som samtidigt passera tiden, utelemnar andra, ger nya namn och nya tidsbestämningar åt de gamla ämnena och, tvertom, insätter under de gamla namnen sednare händelser. Men det finnes dock en enkel lag, ett verkligt Columbi-ägg, som sällan slår felt, såvidt den tillämpas på den del af traditionel sång som är äkta folksång. Folket är icke lärddt, det har gemenligen inga andra källor än sitt minne att hämta ämnen utur, det upptar intet ur urkunder och manuskript. De äldsta erinringar, namn, händelser eller åsigter, väsendtligen tillhörande ämnet, hvilka i sången fortleva, måste då antingen vara ursprungliga, härstammande från sångens upprinnelsetid, eller ock vore sången äldre än de äldsta erinringar han innehåller, hvilket just icke kan vara rimligt. Med ledning af denna enkla sats har Villemarqué omsider bragt frågan om Arthursagens härstamning till lyckligt slut. Från den ena uppfattningen har han, med att afsöndra de gamla dragen, ledt sig till den andra och slutligen till urkällan. I den äkta folksången, der förändringen är långt mindre, måste tillochmed af det ursprungliga idealet bibehålla sig spår ända till sångens slut, liksom en grundfärg i de många skiftningarna. Bland de svenska folkvisorna finnes i Arwidssonska samlingen af Fornsånger en om "Stolt Herr Alf", säkerligen icke uppptecknad före sextonhundratalet och begynnande sålunda:

Vpp så vacknade Allfwens frw,
Hon tahlade till sin bonde.

Den förtäljer huruledes Herr Alf red till sin svärfaders, konung Assmunds, gård och derstädes blef lönligen inbränd. Redan detta allmänna påminner starkt om Ingiald Illråda och ynglinga tiden öfverhufvud. Men att sången kallar Herr Alf till bonde, att konungen före sin illgärning anropar *Oden Asagrim*, att Alfvens män upphänga konungen fast de derigenom "få inge böter", äro drag, som ovedersägligen förlägga denna dikts upprinnelse till hednatiden, och måhända icke långt från ynglingaperioden: ty hvadan skulle folksången erhållit dessa drag, om de ej nedkommit i traditionen? På samma sätt, om Robin Hood-sången inför en riddare, som säger sig erna tåga till det Heliga Landet, är det sannolikt att den sången kommer från en tid, då sådant var allmänt och vanligt, och då han förtäljer att hjelten befriat några bönder, som voro dömda att hängas för brott emot jagtlagarne, finnes intet antagligare än att antaga denna sägen härstamma från en tid, då jagtlagarne ännu hällös i så blodig helgd. Genom att på detta sätt afsöndra erinringar, som hänvisa längst tillbaka i tiden, hoppas vi komma till sannolikaste lösningen af frågan, hvem och hvad var den ursprungliga hjelten i Robin Hoodsången?

Man har icke alltid gått nog försigtigt tillväga vid lösandet af denna fråga. I strid med folksångens art, att vara i traditionen fortlöpande sägner, har man tagit vissa af hans uppgifter för fullgoda utan vidare, och sökt på grund af dem inställa ämnet på en eller annan plats i historien. Isynnerhet har man fäst sig vid namnet Robin Hood, ehuru deri ingen tidsbestämning kan ligga – om ej måhända den vaga af att namnet utgör en blandning utaf normandisk och anglosaxisk mundart – alldenstund detta namn mycket väl kan vara en sednare tillsats. Man har ock dragit sina olika slutsatser, af olika berättelser om fribytarens samqväm, än med konung Edward I, än med Richard Lejonhjerta, ehuru den sednare måste med skäl misstros såsom en tillsats från sextonde seklet, den förra åter icke hänvisar längst bort i tiden, utan godt kan vara en tillsats då sången passerade kung Edwards tid.

Den som först framdrog Robin Hood ur hans ovärdiga läge bland platta blomstersamlingar och i balladmånglarståndena, samt erbjöd honom som ett instressant föremål åt forskarene, var Mr Josef Ritson, en af de originellaste och tillika lärdaste männer England egt. Han var en man, full af de besynnerligaste litterära infall, och full af kolossalt lärdomsförråd till att försvara dem emot alla sina talrika motståndare. Ett af hans infall var att åtaga sig Robin Hoods äreräddning, hvilket han gjorde med ett nit, som om hans egen ära berott derpå. Han är synbarligen i "high spirits" då han förtäljer om denne personlighet, som stälde sig i opposition mot allt bestående, han njuter då han får bevisa, att dennes laglösheter äro platt intet tadelvärdare än många konungars handlingssätt, både förr och sednare, och han blir munter af skadefröjd vid allt det förfång fribytaren gjorde prester och munkar, alldeles som om hans egen hufvudfiende, biskop Percy, befunnit sig bland de utplundrade prelaterne. Sitt "Life of Robin Hood", som föregår balladsamlingen, har han utrustat med snart sagdt hvarje rad, hvori det namnet förekommer hos någon engelsk historisk, litteraturhistorisk, skönlitterär, modern eller gammal författare, och med tillhjälp af denna lärdom söker han bevisa, att Robin Hood var född 1160 och dog den 18 nov. 1247, samt var ingen mer eller mindre än en Robert Fitz-ooth, earl af Huntingdon, som för någon orsaks skuld slagit sig på fribyteri.⁵ Mr Ritson älskade precisa data, som man ser, men var icke lika mon om källorna. Han anför för sina årtal en gammal biografi i manuskript (numera publicerad af Mr Gutch, vol. 1, appendix) från sednare hälften af sextonde århundradet samt Maire (Maiors) Britannia: Historia och Stowes Annales från 1592. Han kan dertill lägga fyra ballader, hvilka försätta fribytaren i beröring med Richard Lejonhjerta. Men dessa sednare äro dock, ehuru de behandla gamla sägner, både till styl och behandlingssätt föga äldre än Mair, hvarföre, då de äldre och äkta balladerna från femtonde århundradet icke omtala en sådan beröring, Ritsons tidsbestämning, hvad värde den föröfrigt kan ega, åtminstone icke på detta sätt kan ur folktraditionen bevisas. Hvadan sextonde seklets minstreler och häfdetecknaro må hafva bekommit åsigten, är icke möjligt att uppdaga, men för oss har den endast värde såsom varande deras åsigt i saken. Hvad åter den ädla härkomsten vidkommer, finnes den, såvidt vi erinre oss, icke ens antydd i någon ballad. Den var dock redan 1569 "olde and auncient", delas från denna tid länge af de lärde, t.ex. Leland och D: r Stukeley, hvilken sednare, nästan samtidig med Ritson, med möda och omsorg upprättade ett stamträd, som på mödernet ledde ända upp till Wilhelm Eröfraren. Den sten, som ännu 1715 betäckte hvad man ansåg för fribytarens graf vid Kirkleys nunnekloster, ger honom denna rang och värdighet, och, framförallt, det är i denna skepnad han införes på scenen af Anthony Munday under Shakespeares tid. Men intet kan vara mera fremmande för Robin Hood-sångens folkmässiga ton, än en sådan åsigt, hvilken otvifvelaktigt har sin uppkomst deri, att, då folkhjelten skulle införas i detta Århundredes adeliga kretsar, hans plebejiska personlighet icke ansågs nog intressant, med mindre den dolde någonting bättre opp, under det ett högadeligt namn ensamt kunde vara den tidens lärde en rimlig förklaringsgrund till hans popularitet. Också framställes den af Ritson med en lätt ironisk anstrykning, så att man icke rätt vet hvad han egentligen tänker derom, och nästan frestas till tron, att

⁵ Anf. arb. vol. 1 pag. VI & XV; notes A, B, C.

han omfattat den blott för att erhålla en stridsorsak till emot sin gamle ovän, biskopen af Dromore, som förkastat en sådan slags äreräddning.

Biskop Percy hade redan trettio år tidigare upptagit i sina "Reliques of ancient English Poetry" en af Robin Hood-balladerna, *Robin Hood and Guy of Gisborne*.⁶ Lika skarpsynt i sin forskning, som fri från alla infall, antog han att sångens hjelte måste hafva varit hvad sången utger honom för, en *yeoman*, tillhörande denna i bågsytte utmärkta befolkning invid skogarne, af hvilka många inom desamme nödgades söka tillflykt undan de normandiska jagtlagarne. Han antar ock Richard Lejonhertas regering som den tidpunkt, då Robin Hood med sitt band herrskade i Sherwood, förvärfvande sig odödlighet genom sin öfverlägsenhet i det nationella vapnet, genom sitt mod och sin chevalereska maxim att taga af de rika och gifva åt de fattiga. Måhända finnes i denna åsigt ingenting falskt. Hjelten i Robin Hood-sången var utan tvifvel i tiden en yeoman på samma gång som en fribytare, hvilken opponerade sig emot de blodiga jagtlagarne och i sitt handlingssätt leddes af chevalereska känslor; troligt ock, att han lefde på den af Ritson och Percy fixerade tiden. Men detta allt är hos Percy ett antagande, han har intet bevis att anföra, och han har dessutom ännu ej insett det intressantaste i folkhjeltens karakter, det, hvaraf hans odödlighet egenteligen härleder sig.

Detta är hans politiska betydelse. Hjelten i ifrågavarande sånger – vi mena icke just mannen med namnet *Robin Hood*, utan karakteren som af detta namn betecknas – är verkligen en historisk personlighet, som intagit en märkelig ställning, å ena sidan till folket, å den andra till de herrskande. Han har varit en folkets man i tiden och därför äfven förblifvit det i sången, han har, ledd af sympatier och naturliga band till att förena sig med dem, som inom samhället utstodo det förtryck han i sina skogar undflytt, ihärdigt stått i opposition mot de förtryckande, han har varit en äkta demokratisk karakter. Hade därför biskop Percy angifvit såsom fribyteriets orsak icke blott jagtlagarne, utan det förtryck som i allt herrskade i samhället, och som motiv till fribytarens maxim att taga af de rika och gifva åt de fattiga, icke blott ett chevalereskt sinne utan folkliga sympatier, skulle redan han uttalat den rätta uppfattningen af Robin Hoods historiska karakter. Men han kunde det knappast, ty dertill erfordrades en annan åsigt om folkets dåvarande ställning och tillstånd inom samhället, än på hans tid var gällande.

Före sir Walter Scott hade ingen historieskrifvare förstått att i riktig dager skåda förhållandet mellan stammarne i England under tiderna efter eröfringen. "Man framstälde, engång för alla, Anglosaxarne kastade till Normandernes fötter, man skildrade en enda strid; och derefter återsågos hvarken Normander eller Anglosaxare, hvarken segrarene eller de besegrade på deras blad", säger M. Thierry i sina *Dix ans d'études historiques*; till dess romanförfattaren i sin mästerliga "romance", *Ivanhoe*, kommer dem till hjälp och kastar snillets ljusstråle öfver förhållandet. Han först insåg, att den lägre befolkningen ännu vid slutet af tolfte seklet måste hafva bibehållit tydliga spår af sitt anglosaxiska ursprung, och att, genom denna nationalkänsla, hatet mot de *fremmande* herrskarna måste hafva bidragit att stegra hatet mot de *förtryckande* herrskarna. Måhända med något för skarp färgläggning blir därför, enligt hans framställning, den anglosaxiska jordbrukaren en man, hvilken lefver afständig från alla samhällsaffärer, forskansad i sin boning som i ett ständigt belägringstillstånd, rå till sina seder, dolsk till sitt sinne och med ett inbitet hat till allt hvad normandiskt heter. Såsom ett eget parti inom denna befolkning ställer han fribytarne, hvilka i skogarne lefde ett muntert och oberoende lif, i fredlig beröring med densamma, men ständigt sysselsatte att hämnas de nationella oförrätterna i ett oförsonligt krig emot fremlingarne. Han ger åt dem till anförare på denna tid folksångens hjelte, Robin Hood, som han sätter i beröring med Richard Lejonhertan, troget tecknande detta möte enligt folksången om "Robin Hood och konungen".

Denna åsigt om fribytarens ställning och betydelse upptar M. Augustin Thierry, hvilken, såsom han sjelf skall hafva berättat,⁷ just vid läsningen af *Ivanhoe* känt sig manad till sitt framtida lysande

⁶ Vol. 1 pag. 60.

⁷ Se en artikel i *Revue des deux Mondes* för 1858, *Historiens modernes de la France*; Augustin Thierry, sa vie et ses oeuvres

litterära kall, i det han dervid erfarit en af dessa sinnesrörelser, som väckas af ett nytt ljus uppgånget öfver dunkla ämnen. Här hade han lärt sig fatta, att folkena och generationerna hafva ett lif liksom individerna, med en enhet i passioner, i ideer och önsknings, hvilken öfverlefver äfven dess politiska sjelfständighet. Med denna förutfattade mening gick han sedan till tecknandet af *la Conquête de l'Angleterre*, det är, till tecknandet af de yttringar utaf anglosaxiska folkets lif, som kunna spåras efter slaget vid Hastings. I denna teckning framstå de fängslade berättelserna om de fågelfrie Anglosaxarnes öden, hvilka i skogarne fortsatte nationalkriget, och hvilka vid slutet af tolfte seklet ännu återfinnas i Sherwoods fribytare. Under hans målande penna blifva desse "la dernière troupe de brigands anglais *qui ait eu un caractère politique*", Robin Hood blir den siste af Herewards efterföljare, hvilken förtjenar att af historien omnämnas. Naturligtvis har M. Thierry, lika litet som biskop Percy, några bevis att andraga ur den yttre historien för denna sin åsigt, hvarmed han införlägger hjelten från femtonde århundradets folksång just på detta ställe i historien. Men han använder dock inre bevis ur sången sjelf, i hvilken han återfinner erinringar och drag, som påminna om tolfte seklets förhållanden, så väsendtliga, att han icke tvekar antaga, det dessa sånger fått sitt ursprung från sagde tid.

Detta är en sannskyldig räddning af folkhjeltens ära, och genom en sådan uppfattning af sången är ock möjlighet gifven, att komma dess upprinnelse på spåren. Såsnart engång Robin Hood icke mera fattades såsom en simpel bandit, med mer eller mindre chevalereska tänkesätt, utan som en fosterlandshjelte, "hvilken folkets nationalkänsla i tiden sanktionerade till heros", och hvilken det derföre, äfven under kommande skiften, omgaf med förkärlek, måste sången hafva en historisk upprinnelse. Sir Walter Scott och M. Thierry hafva fixerat den i likhet med Mr Ritson och biskop Percy till Richard Lejonhertas tid, och vi medge oss genast hafva omfattat deras åsigt, redan innan vi kände skälen för en annan, som något modifierade densamma. Man har svårt att icke öfvertygas, då M. Thierry är den öfvertygande, och svårt att icke se en sak så, som sir Walter Scott sett henne.

Denna M. Thierrys åsigt framkallade i *Westminster Review* för 1841 en artikel af obekant författare.⁸ Utan att vilja förändra den allmänna karakter, som den franska historieskrifvaren gifvit folksångens hjelte, skjuter denne honom längre framåt i tiden. Robin Hood är otvifvelaktigt, säger han, en kämpe för folkfriheten, som med sitt mod, sin fintlighet och styrkan af sitt anhang har sökt att värna de svagare emot de mäktigare, i en tid af inbördes strid och förtryck. Men det var icke under Richard Lejonhertas, det var under Henrik III: s regering han utförde sina bragder, det var icke som Anglosaxare i kampen för den "gode kung Edwards lagar", det var som partigångare för Magna Charta och det Oxfordska parlamentet under Simon af Montforts fana han tillvann sig folkets bevågenhet, han var icke den siste förfäktaren af det anglosaxiska folkets nationella sjelfbestånd, han var en af de förste bland de demagoger, hvilka småningom ledt det engelska folket till frihet och tryggade rättigheter; men när folkpartiets sak gick under i slaget vid Evesham, drog han sig undan till Sherwood, derifrån han kommit, och fortsatte der striden på fribytarevis. Denna åsigt, till hvilken Mr Gutch i sitt anförda arbete obetingadt ansluter sig, är dock äldre än artikeln i *Westminster Review*. Den uttalas, äfven den, till först af en romanförfattare, dock icke en af första ordningen, nemligen Mr James, i *Forest days*. Åsigten stöder sig hufvudsakligen på Forduns ofvananförda uppgift. Den lägger dertill en antydning af denne krönikeskrifvares lärjunge och fortsättare, Bower, som i sina tillägg till *Scotichronicon* under året 1266 anför följande: "Nu lefde Robin Hood som fågelfri i snår och skogsdungar." Men vi hafva sett att Fordun är endast ett eko af folksången, och hans fortsättare har heller icke annat värde. I stället för att stöda sig på ett yttre historiskt bevis, såsom den sjelf vill tro, har denna åsigt i sjelfva verket icke annat än upptagit den äldsta hypotes som om folksångens hjelte uppställts, nemligen Forduns. Men den stöder sig äfven på en uppgift af folksången sjelf, och dertill den älsta och den förträffligaste af alla Robin Hood-ballader, *A Lytell Geste of Robin Hood*. Här förläggas verkeligen hjelten äfvenledes i beröring med en konung och alldeles på samma sätt,

par Edmond de Guerle.

⁸ Anföres nästan i sin helhet af Mr Gutch.

som i de af Mr Ritson anförda balladerna; och konungen heter här Edward. Det är nu Edward I, som i munkdrägt låter fånga sig af fribytarne, af dem undfågnas med sitt eget villebråd, och slutligen förmår dem att gifva sig i hans tjenst. Men denna uppgift, hvilken sednare af sången sjelf passas in på Richard Lejonhjerta, och af andre forskare på Edward II, och som likaväl kan passas in på hvilken konung Edward, Henrik eller Richard som helst, har ensam ingen bevisande kraft. Sången sjelf är utan tvifvel gammal, men namnet på konungen kan hafva tillkommit sednare. Måhända är det detta namn, hvilket bestämt Fordun till hans uppgift, liksom det bestämt författaren i Westminster Review att återupptaga den.

Mot hvardera dessa tidsbestämningar, såväl M. Thierrys, som den sistanförda, kan man invända, att de motsägas af folksången sjelf. Man märker i ena fallet intet spår af denna fiendtlige sinnesstämning mellan stammarne, af detta nationalhat emot en fremmande konungamakt; i det andra fallet ser man icke att folkhjelten skulle deltagit i något annat krig, än det han sjelf utför i sina skogar, man hör ej talas om grefven af Montfort, ej heller röjer sig något hat emot ett konungskt parti.

M. Étienne, som i *Revue des deux Mondes* infört en förträfflig artikel, *Littérature populaire de la Grande-Bretagne*, hvilken i många afseenden tjenat oss till ledning, anför denna invändning emot antagligheten af den förra åsigten; men han underlåter att göra det emot antagligheten af den sednare, ehuru den utan tvifvel der haft mera giltighet och kraft. Folksången bibehåller den ena och glömmet under sitt lopp den andra erinringen, sannolikt allteftersom de vid hennes upprinnelse råkat antaga mer eller mindre anslående och liflig form. Under de tvenne seklerna från Richard Lejonhjerta till femtonde århundradet har han så mycket lättare kunnat glömma det gamla grollet mot Normanderne, som några Normander under större delen af denna tiderymd icke mera funnos till, och så mycket lättare förbise hatet emot normandiske konungen, som detta redan under Richard Lejonhjertas tid var temmeligen utplånadt. Deremot är det oförklarligt, ifall det så vore, att Robin Hood kämpat under Simon af Montfort, huru sången på hälften kortare tid hunnit förgäta alla erinringar, som kunde karakterisera denna tid, och det så mycket oförklarligare, som han då skulle tappat minnet af de viktigaste händelser i fribytarens lif, icke af en blott *sinnesstämning*, såsom i det förra fallet.

Af föregående framställning ser man, att det visserligen icke är någon brist på gissningar och åsikter i afseende å Robin Hood. Alltsedan Ritsons tid har det gått denne man af folket ibland de lärde, såsom det går en nykomling i en salong; man gissar, man funderar, man forskar hvem han egentligen kan vara, hvad han gjort, hvar han lefvat och hvad som i all verlden kunnat införa honom i sällskapet. Han har bland de lärde i England uppträdt med samma deciderade succès, som kung Arthur och tableronden bland de lärde i Frankrike. Genom detta deras intresse har han för andra gången, i nittonde seklet, blifvit utsatt för en utvecklingsprocess, fastän i teorier och åsikter; liksom han från tolfte till sjuttonde seklet var föremålet för en sådan genom folkets intresse, men i sånger och sägner. Så har han nu ifrån att vara rätt och slätt en stråtröfvere, blifvit en munter och chevaleresk yeoman, och omsider en folkförare. Med detsamma har han blifvit allt yngre och yngre, ifrån att vara samtidig med idealet för det normandiska baronetet, har han blifvit samtidig med Edward I. Men detta är icke allt. Man har icke tröttnat att uppställa än flere hypoteser.

För sju eller åtta år sedan samlade sig i nejden af den bygd, som en gång var vittne till Robin Hoods och hans fribytares muntra bedrifter, ett stort antal lärde till ett arkeologiskt *meeting*. Naturligtvis innehades ordförandestolen af någon högtförmän man, det var denna gången hertigen af Newcastle. Hufvudsakliga anledningen till mötet var Robin Hood. Man hade gjort en betydande upptäckt, hvilken den lärda samlingen skulle sätta sig att begrunda. Den oförtrutne Mr Gutch, som något år tidigare utgifvit sitt ofta anförda arbete, hade förberedt handlingarna. Upptäckten var dock icke hans, den tillhörde Mr Joseph Hunter, som under sina gräfningar bland de gamla protokollerna i skattkammars-arkivet funnit ur Plantagenetska familjens hoprullade hushållsannotationer, att en Robin Hood varit hoftjenare, "porter of the chambre", hos Edward II, och i femton månader uppburit sina tre pence ur den kungliga kassan. Denna oväntade upptäckt hade bragt den lärde referenten från hans förra öfvertygelse till att antaga detta sednare datum. Det är nemligen fallet, att af alla regenter med

namnet Edward endast den Andre veterligen besökt Sherwood, hvarföre intet kunde vara sannolikare, än att det just var han, den minst ridderlige af dem alla, som sången menade med sin konung Edward, hvilken i munkdrägt begaf sig till Sherwood, och efter en treflig samvaro förde fribytarehöfdingen till sitt hof, der denne, säger sången i märkvärdig endrägt med de kungliga hushållsrullorna, dröjde endast femton månader⁹. Mr Hunter har ett år sednare af sitt fynd gjort en intressant och lärd bok, hvilken vi icke varit i tillfälle att se. Skulle han der andraga, icke blott yttre tillfälligheter, utan ock inre ur sångerna hemtade bevis för att folksångens hjelte är den samme Robin Hood, som i allsköns lugn uppbar tre pence om dagen af konung Edward II, vore det i sanning rätt ledsamt; ty då vore det bestämdt med hela hans karakter som historisk person och folkförare. Icke kunde han då hafva varit med om slaget vid Evesham, såframt han ej gjorde sin hoftjenst vid ungefär åttatiofem år, än mindre hade han kunnat lefva "in better daies, in first Richards daies". Men M. Étienne, som användt hans monografi till sin uppsats, säger: "il faut vraiment que sa théorie soit bien *impossible*, pour que nous la rejetions malgré tant de vraisemblance." Det måtte då vara så, att skickelsen i form af en hofbetjent med tre pences lön, och som kanske af fåfänga tagit sig namnet Hood, velat med de lärde, isynnerhet Mr Gutch, drifva ett oskyldigt gyckel.

Dock, kanske finnes det en utväg, att åt forskningen rädda äfven denna åsigt om Robin Hood. Ehuru väl folksångens hjelte utan tvifvel är en man af Richard Lejonhertjas tidslynne, och sången i de dåvarande förhållandena tagit sin upprinnelse, är dermed icke sagdt att fribytarehöfdingen på denna tid bar namnet Robin Hood. Han kan godt hafva dåförtiden hetat Robert Loxley, efter det ställe i Yorkshire, nära Sheffield, hvilket folktraditionen anger som hans födelseort;¹⁰ han kan vidare hafva för sitt lefnadssätts skuld erhållit tillnamnet "O' the Wood", enligt den uråldriga engelska plägseden att af allehanda föremål göra bi- och öknamn, af hvilka namn sedan sammandragningsvis blifvit Robin Hood, eller Whood, såsom namnet ock stafvas. Men han kan lika godt på denna tiden hetat något annat, och emottagit det namn, hvarmed han i den slutligen upptecknade sången betecknas, af sagde hofbetjent, som före sin fredliga sysselsättning törhända varit en så välbekant och kanske ock på sitt sätt besjungen riddare af stigen, att han befanns värdig gifva namn åt den mest besjunga hjelte engelska folket egt. Men tyvärr vete vi af den ofvananförde titeln på latinska poemet om William Wallace, att Robin Hood redan 1304 var ett mångbesjunget namn på en fribytare, som kunde ställas sida vid sida med den skottske fosterlandshjelten; hvilket åter icke passar in på hofbetjenten.

Det borde dock icke synas så oförklarligt, att historien ej i sina manuskripter förvarat namnet Robin Hood. Mr Ritson har kunnat förklara sig denna förtegenhet endast som en illvilja hos Mathias Paris, Benedictus Abbas och andra munkar, hvilka skrefvo denna tidens krönika och, liksom till hämd för allt hvad han förbrutit sig mot det andeliga ståndet, utelemnade honom från sina berättelser. "L'histoire a ses injustices et ses vengeances", säger ock M. Étienne till förklaring deraf. Men ej ens krönikan kan hinna detaljera alla namn och händelser, som ingå i ett historiskt förhållande, allraminst ifall detta blott utgör en biomständighet i det stora hela. Hon lemnar dem åt lokaltraditionen att förvaras, och åtnöjer sig sjelf med att nämna det allmänna af saken. Så glömmen hon icke att upprepadt omnämna fribyteriet i England under de första århundradena efter eröfringen, tadlande och smädande ifall hon är normandisk, full af medkänsla om hon gått ur anglosaxisk penna; men ju mer det fortsatta motståndet i skogarne blef hopplöst, så att de fågelfrie, såsom i slutet af tolfte seklet, begynna glömma sin ursprungliga ställning och sin nationella uppgift samt upphöra att vara farliga för den normandiska styrelsen, inskränker hon sina meddelanden till att blott nämna deras tillvaro, öfverlemnande åt inbyggarne i nejden att bevara i minnet deras bedrifter och namn. Dessa lokaltraditioner uppsamlar sedan sången och bearbetar, tills de sammangå till en enhet af händelser,

⁹ Se brochyren, Evans' Music and Supper Rooms, pag. 34, jemte M. Étiennes uppsats, pag. 92.

¹⁰ Tillvaron af ett sådant ställe bevisar Mr Spencer T. Hall, hvilken i åtskilliga arbeten med yttersta samvetsgranhet uppsamlat alla möjliga kvarlevande spår af Robin Hood och hans män i nejden af Barnesdale finnas sådana talrikt, både i namn, traditioner, grafvar, byggnader och relikier.

grupperade kring en och samma hufvudperson. Liksom ett komplement till krönikan, utgår han från samma allmänna tidsförhållande som i den finnes uppskrifvet.

Конец ознакомительного фрагмента.

Текст предоставлен ООО «ЛитРес».

Прочитайте эту книгу целиком, [купив полную легальную версию](#) на ЛитРес.

Безопасно оплатить книгу можно банковской картой Visa, MasterCard, Maestro, со счета мобильного телефона, с платежного терминала, в салоне МТС или Связной, через PayPal, WebMoney, Яндекс.Деньги, QIWI Кошелек, бонусными картами или другим удобным Вам способом.